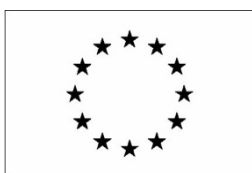

MVP i Sverige

- bakgrund, kontext och utveckling

Disclaimer! The content of this document represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

Om bakgrunden till MVP

Mentors in Violence Prevention (MVP) ett utbildningsprogram för att förebygga genusrelaterat våld och mobbning. Programmet vill öka medvetenheten om våld, utmana stereotypa maskulinitetsnormer och uppmanar unga att agera som förebilder i sin vardag. Programmet var bland de första att använda en så kallad "åskådaransats" i arbetet med att förebygga mäns våld. MVP har implementerats och fått stor spridning i både USA och Skottland.

Att förebygga våld är en fråga om ledarskap och förebilder

MVP-programmet grundades av Jackson Katz vid Northeastern University i Boston, USA, i början av 1990-talet. Arbetet tog avstamp i idrottsrörelsen, eftersom detta var en arena som samlar killar och män som ofta har hög status och trovärdighet hos andra killar. Syftet var att bryta mäns tystnad kring frågor som rörde mäns våld mot kvinnor. Genom MVP-programmet stärktes manliga idrottare i att få syn på hur de kunde ha en positiv roll i arbetet med att utmana och förändra normer i sina egna manliga kamratgrupper och sammanhang. "Att vara tyst och likgiltig inför våld, orättvisor och förtryck är liktydigt med att samtycka till det" – det är en antagande som enligt Jackson Katz själv är en av MVP-programmets centrala utgångspunkter (Katz 2018). Tanken var därmed att utbilda och inspirera killar och män med hög status och en privilegierad ställning, till att våga ta ställning och "säga ifrån" till andra män inom den egna kamratkulturen eller gruppen. Genom att få äldre killar att agera förebilder och tydligt säga från mot sexism, rasism och homofobi, ger vi utrymme för yngre killar att våga göra det samma. På så sätt kan sociala normer förändras, vilket även ökar sannolikheten till beteendeförändring (Katz 2018).

Att utmana stereotypa manlighetsnormer

Grundaren Jackson Katz menade att stereotypa manlighetsnormer är det centrala problemet som möjliggör mäns våld mot kvinnor. Han menar att våldsförebyggande arbete därför behöver ta sin utgångspunkt i den problembeskrivningen. Att diskutera genus är en viktig del av varje våldspreventivt program eftersom män står för mer än 90 procent av alla våldsbrott. Grundidén för förändring är att använda sig av utbildning om social rättvisa tillämpad på mäns våld mot kvinnor. Ambitionen är att förändra de kulturella praktiker och genusideologier som bidrar till att män behandlar kvinnor illa. Att göra sexism till något oacceptabelt med låg status, samt att uppmana män att överskrida sociala normer för manlighet.

Våld hänger ihop med makt och ojämlikhet

Den teoretiska grunden för MVP utgörs av teorier om social rättvisa och om feministiska perspektiv på kopplingen mellan mäns våld mot kvinnor och maskulinitet. Ett socialt rättviseperspektiv på våld innebär att strukturella maktskillnader och systematiska ojämlikheter utgör kontexten till allt mellanmänskligt våld. Genusrelaterat våld definierar Katz, i likhet med Kelly (1988) som en skala eller ett "kontinuum" av våldsamma och kontrollerande beteenden. Det innefattar till exempel fysiskt våld, sexuella relationer utan bekräftat samtycke och verbal, icke-verbal eller fysisk aggression, hot eller fientlighet. MVP kopplar även samman mäns våld mot kvinnor med andra former av våld som mäns våld mot män, mobbning och hatbrott eller trakasserier av hbtq-personer (Katz et al. 2011).

MVP:s pedagogik

MVP bygger även på en pedagogisk tradition som utgår från dialog och samtal som grund. Deltagarna ses som medskapare av kunskap och insikter, snarare än som mottagare av information. Målen med programmet är därför att öppna för dialog, uppmuntra ett självständigt och kritiskt tänkande, öka medvetenheten om våld och kränkningar, samt att inspirera deltagarna till att agera förebild i det våldspreventiva arbetet. Arbetet syftar dels till att stärka unga i att ingripa och agera mot våld och kränkningar som sker i deras vardag. Men det handlar minst lika mycket om att förändra de attityder och sociala normer som stödjer och legitimerar våld (exempelvis våldstaktsmyter, skuldbeläggande av våldsoffer och homofobi).

Jackson Katz, grundare av MVP.

Foto: Roger Gustavsson

”En individuell åskådares beslutsprocess är grundligt influerad av könade sociala normer både från hans eller hennes kamratkultur och från samhället i stort, och dessa normer behöver bli ordentligt undersökta och förändras om vi ska få se mer effektiva initiativ från individuella åskådare.” (Katz et al. 2011 s. 690)

Varför heter programmet Mentors in Violence Prevention (MVP)?

Programmet vill inspirera unga till ”ledarskap” och att vara positiva förebilder för andra genom att våga stå upp mot våld och kränkningar i sin vardag. En mentor är en person som använder sin position i en grupp till att våga ta ställning och säga ifrån mot sexism, homofobi och rasism. På så sätt kan sociala normer och kamratkulturer förändras. MVP-programmet utvecklades ursprungligen inom idrottsrörelsen. Där betyder förkortningen MVP även ”Most Valuable Player” – det vill säga en särskilt värdefull lagspelare! En MVP kan även ses som en ”mycket viktig person”.

Vilken typ av våld förebygger MVP-programmet?

MVP är ett program för så kallad primärprevention. Det är inte till för att lösa akuta problemsituationer, utan handlar om att göra breda och tidiga insatser för att förebygga våld och kränkningar. Att arbeta med MVP är därmed ett långsiktigt förebyggande arbete. Fokus ligger på att förebygga killars och mäns våld, främst mot tjejer (ofta sexualiserat våld), men även mot andra killar (exempelvis genom mobbing, skojbråk, ritualer inom idrotten, homofobi m.m.). Programmet fokuserar primärt på killar och mäns våldsanvändande då det utgör ett strukturellt problem i samhället i stort. 85 procent av alla misshandelsfall och 98 procent av alla sexualbrott begås av män (BRÅ).

Att arbeta trygghetsskapande och förebygga våld

För att förebygga våld behöver jobba med sådant vi vet skapar förändring. I det effektutvärderade och våldsförebyggande programmet MVP jobbar vi med tre tydliga ”förändringsidéer” som alla har starkt stöd i forskning. För att förebygga våld behöver vi vara många som arbetar tillsammans. Alla vuxna som möter barn och unga behöver vara med och förmedla samma budskap. Samtidigt behöver vi arbeta med oss själva – i våra yrkesroller, men även som medmänniskor i vår vardag. Vi kan alla välja att vara tysta – eller att vara en del av lösningen. Vem vill du vara?

Ökad medvetenhet och kunskap om våld

Olika former av våld hänger ihop och våldet finns på en glidande skala. Det ”lindriga” och vardagliga våldet hänger ihop med allvarigare former av våld. Vi måste bryta normaliseringen av våld och kränkningar och tillsammans bredda vår syn på vad våld är. Om vi ska kunna förebygga behöver vi reagera och ingripa innan våldssituationen eskalerar.

Utmana stereotypa genusnormer

Killar och unga män är kraftigt överrepresenterade bland dem som använder våld. Våldet riktas mot tjejer, andra killar och mot dem själva. Många av de normer som framförallt unga killar förhåller sig till ökar risken för att använda våld – exempelvis förväntningar på att vara stark, att inte visa känslor, att kunna tåla retsamhet och kränkningar från vänner samt att ta avstånd från allt som förknippas med ”femininitet” och homosexualitet. Vi vet även att unga med en stereotyp syn på kön och jämställdhet löper större risk att använda våld.

Agera som aktiva åskådare

Alla vi som *ser, hör* eller *får kännedom om* våld har möjlighet att göra skillnad. Vi har både möjlighet att ingripa i direkta våldssituationer, men även att förändra sociala normer som stödjer våld och kränkningar genom att säga ifrån eller inte skratta med. Genom att tilltala oss alla som ”aktiva åskådare” istället för att fokusera på ”offer” eller ”förövare” minskar motståndet och våld blir en fråga som rör oss alla. Vi kan alla göra något *före, under* och *efter* att en våldssituation inträffar. För att kunna ingripa mot våld måste vi först identifiera situationen som problematisk, stärkas i att vi har möjlighet att göra skillnad, få verktyg för att agera samt träna på *hur* vi kan göra.

MVP internationellt

Mentors in Violence Prevention (MVP) har effektutvärderats vid ett flertal tillfällen. Programmet har även fått stor spridning internationellt, främst i USA och Skottland. I USA används programmet inom idrottsorganisationer, inom militären och på både grundskolor, gymnasier och universitet. MÄN:s arbete med att utveckla MVP-programmet i Sverige sker därmed i nära samarbete med nyckelaktörer i såväl USA som Skottland.

Utvärderingar internationellt

MVP har effektutvärderats grundligt vid tre tillfällen på liknande sätt, dels med gymnasieelever (Ward 2000, 2001, 2002, Katz et al. 2011) dels med universitetsstudenter (Cissner 2009). Utvärderingarna som både är process- och effektutvärderade visade att programmet förändrade deltagarna i positiv riktning (Ward 2000, 2001, 2002, Cissner 2009, Katz et al. 2011). Studenterna som tagit del av MVP:

- har lärt sig mer om mäns våld
- har i mindre utsträckning sexistiska attityder
- ser oftare olika former av våld som felaktiga
- har större tilltro till sin egen förmåga att ingripa och hjälpa till.

Detta talar för att MVP kan vara en fungerande metod för att motverka våld bland barn och unga. I såväl USA som i Skottland börjar de kvinnliga eleverna med mer ”önskvärda” attityder och beteenden än de manliga. Killarna i undersökningsgrupperna anger en högre acceptans för våld och en mer stereotyp på kön (Williams och Neville 2013). MVP flyttar både killar och tjejer i önskad riktning, men de unga männens slutresultat blev ungefär detsamma som de unga kvinnornas resultat före programmet.

MVP-arbetet i USA

I USA finns ledning och administrativ personal koncentrerat i fyra separata MVP-hubbar, medan MVP-utbildare finns spridda över hela landet. Det amerikanska MVP-nätverket är en dynamisk grupp bestående av aktivister, professionella, utbildare och forskare som verkar tillsammans för att sprida och utveckla MVP-programmet på nya arenor. Grundaren Jackson Katz driver [MVP Strategies](#) i Kalifornien. Jarrod Chin leder MVP-arbetet vid centret för *Study of Sports in Society* vid [Northeastern University](#) i Boston, med fokus på arbete med idrottsrörelsen och Universitet. Alan Heisterkamp är verksamhetschef för the [Center for Violence Prevention and Mentors in Violence Prevention Leadership Institute](#) vid University of Northern Iowa. Tillsammans med Annette Lynch och Mikael Fleming driver de ett MVP-arbete som primärt fokuserar på grund- och gymnasieskolor, samt forskning och utvärdering. Jeff O'Brien leder MVP National vid University of Central Florida. MÄN har ett nära samarbete med samtliga aktörer.

MVP-arbetet i Skottland

MVP-programmet har implementerats och succesivt skalats upp på skolor i Skottland sedan 2011. Arbetet med MVP i Skottland drivs av the Violence Reduction Unit (VRU) vid skotska Polisen i samverkan med landets skolmyndigheter. Arbetet är offentligt finansierat och i dagsläget finns ett pågående MVP-samarbete

med 20 av 32 regioner i Skottland. Samarbete inleds endast med regioner som är villiga att påbörja ett arbete med minst 3-4 skolor på samma gång. En lokal koordinatör samlar nyckelpersoner från intresserade skolor som får en presentation av programmet och så görs en avstämning om de är redo att påbörja ett långsiktigt implementeringsarbete. Varje skola väljer ut ett antal nyckelpersoner från skolan som tillsammans med andra samverkanspartners från lokalsamhället går en fördjupad MVP-utbildning. Teamet arbetar sedan över tid för att planera och förankra arbetet på de aktuella skolorna, samt testar själva att arbeta med MVP-materialet.

Sedan rekryteras elevmentorerna (cirka 15-18 år) med en bredd av olika kompetenser. Skolteamet leder sedan en liknande MVP-utbildning som de själva gick för de unga mentorerna. Elevmentorerna ges sedan ansvar och involveras för att sprida MVP-programmets budskap och skapa ”positiva associationer” kring MVP – exempelvis genom att utveckla affischer, skriva nyhetsbrev till föräldrar på skolan, göra sociala mediebudskap, skapa musik med mera. Succesivt involveras sedan elevmentorerna i att leda MVP-sessioner för andra yngre elever (11-14 år). Personal finns alltid med i klassrummen ifall något händer. Elevmentorerna involveras sedan för att vara med och planera inspirationstillfällen inför rekryteringen av mentorer i kommande årskullar. Nationellt genomförs även stora ”MVP-summits” där elevmentorerna från hela landet bjuds in för att träffas, utbyta erfarenheter, leda egna workshops, gå på seminarier och ha kul tillsammans.

Kamratutbildare i en internationell kontext

MVP-programmet bygger ursprungligen på en modell av kamratutbildning (”peer-education”). Det innebär att professionella MVP-utbildare utbildar lokal personal, som i sin tur för vidare kunskaperna till utvalda unga som ansökt om att få bli ”MVP-mentorerna”. Utbildningen bygger på att deltagarna själva fick göra övningarna som ingår i materialet och sedan metaprata om dem och sätta in dem i en kunskapskontext. Mentorerna får mellan 16 och 20 timmars utbildning, innan de själva leder gruppssessioner. (Cissner 2009, jfr Katz et al. 2011). Dessa mentorer leder sedan, med stöd av vuxna, kortare workshops med jämnåriga eller något yngre elever på skolor eller universitet. Det är inte meningen att mentorerna ska bli experter på prevention eller genusrelaterat våld, utan snarare förbereds de för att kunna få igång och leda en diskussion kring dessa ämnen. MVP betonar att utbildarna helst ska bestå av könsblandade team med olika etniska bakgrunder (Ward 2000).

Ett flexibelt upplägg i könsuppdelade grupper

I sitt original finns det inga färdiga lektionsupplägg utan de unga som leder MVP-sessioner förväntas genomföra sina lektioner på ett liknande sätt som när de själva blev utbildade av MVP-utbildarna. Ursprungsmaterialet är framskrivet som en samling av scenarios i en så kallad ”playbook”. Den delas ut till de som ska leda MVP-sessionerna. Den som leder sessionerna i USA och Skottland har utöver en samling av scenarios även kompletteringsövningar som ex. ”Genuslådorna”, ”Definiera våld”, ”Skydda sig mot övergrepp”, ”Slut dina ögon” samt ett flertal olika icebreakers och stå-på-linje-övningar som alla handlar om våld på olika sätt. Sessionerna genomförs ofta i könsuppdelade grupper med delvis olika fokus. Fokus i materialet som vänder sig till manliga studenter är främst att motverka att killar agerar kränkande mot andra, främst kvinnor, medan materialet som vänder sig till kvinnliga studenter primärt fokuserar på hur de kan hjälpa andra kvinnor att undvika att hamna i utsatta situationer. Lika för både tjejer och killar är att varje student får deltagarmaterialet ”MVP Playbook” som innehåller ett antal verkliga scenarier eller fall som har fokus på mäns våld mot kvinnor, sexuellt våld, hatbrott och våld mellan jämnåriga killar.

Anpassningar av MVP till en svensk kontext

Internationellt används MVP i huvudsak som ett mentorskapsprogram där unga leder unga. Arbetet bedrivs i stor utsträckning även i könsuppdelade grupper. I anpassningen av programmet till en svensk kontext har dock MÄN primärt valt att arbeta med vuxenledda och könsblandade lektioner.

MVP som ett vuxenlett program

I en svensk kontext har MÄN valt att utveckla MVP som en i grunden vuxenledd lektionsserie. Denna insats kan dock byggas på med ungas ledarskap som en påbyggnad. Samtliga kommuner i Sverige, utom Botkyrka, arbetar utifrån detta upplägg. I Botkyrka kommun arbetar de enbart med programmet som ett ungdomslett initiativ. Frågor som rör våld och genus kan vara många gånger vara svåra att prata om – även för oss som vuxna. Skolverkets utvärdering av MVP-programmet poängterar betydelsen av att de som leder MVP behöver vara grundande i programmets teoretiska perspektiv och förändringsidéer (Skolverket 2018). Det viktigaste för att kunna samtala om våld är att trygga rum där respektfull dialog kan ske. Den som leder samtalen behöver både ha kunskap om frågorna och tydligt kunna gränsa mot kränkningar som sker i rummet. Det yttersta ansvaret för att skapa en trygg skol- eller fritidsmiljö för elever kan aldrig helt lämnas över till unga själva. Det är tydligt ett ansvar för de vuxna i verksamheten. MÄN förespråkar därför att grunden i lektionsserien (14 timmar) bör ledas av vuxna ledare som genomgått MVP-utbildningen. Deltagandet i lektionsserien motsvarar den tid som läggs på utbildningen för unga MVP-mentorerna (se ovan). Det är därför möjligt att bygga på den grundläggande lektionsserien med ungas eget ledarskap som nästa steg. Läs mer om strukturen för hur unga kan involveras som mentorerna och ledare i rapporten *Ungas delaktighet*. Unga som genomgår lektionsserien i MVP bör alltid inspireras till engagemang i frågorna! En kärnkomponent i programmet är att uppmuntra unga att bli förebilder i sin vardag och att föra med sig kunskap, insikter och reflektioner tillbaka till sina vardagliga sammanhang och kamratgrupper.

Ett manualbaserat upplägg

I en svensk kontext har MÄN valt att göra ett manualbaserat MVP-upplägg med färdiga tematiska lektioner. Grunden bygger på 14 timmar, men från hösten 2018 finns möjlighet att komplettera med ytterligare teman (6 timmar). Anledningen var främst att möjliggöra en utvärdering av MVP-arbetet i Sverige. Om de som genomför MVP-lektionerna har ett upplägg att följa ökar chansen att genomförandet blir jämförbart. En manualbaserad metod innebär att om man vill ha väntad effekt måste samtliga delar i programmet genomföras. Program som är manualbaserade anses, enligt preventionsforskningen, vara att föredra, speciellt om ambitionen är att kunna uttala sig om effekten av insatsen. Manualer anses även underlätta implementeringen av program eftersom det möjliggör för ”nya” personer att veta hur de ska genomföra arbetet. Manualbaserade program ökar därmed möjligheten för unga att få ta del av i princip samma innehåll.

Även om det finns färdiga lektionsupplägg behöver lektionerna i viss mån anpassas till den kontext där de ska genomföras. Tyvärr finns det ingen universallösning som passar alla. Manualen presenterar ett tydligt lektionstema, anger ett syfte och mål med varje övning och erbjuder en struktur för varje lektion. Utifrån detta kan de lokala MVP-teamen behöva ta sig tid att justera scenarios, exempel eller filmklipp så att de knyter an den lokala kontexten och passar den till den målgrupp som ska delta. Om arbetet inte är anpassat till gruppens sociala och kognitiva förmåga kan en preventionssatsning göra mer skada än nytta (Sundell & Forster 2005).

Tack vare att MVP introducerats som ett manualbaserat upplägg möjliggjordes en första utvärderingen av programmet i en svensk kontext. Utvärderingen genomfördes genom Skolverket på uppdrag av regeringen under 2015-2017. Om ledaren förväntas sätta samman sina egna upplägg blir lektionerna förmodligen mer olika och därmed blir det svårt att uttala sig om eventuella effekter av programmet. Dessutom kräver eget komponerande av lektion mer förberedelsestid, vilket kan påverka startsträckan att komma igång och riskerar leda till att det våldsförebyggande arbetet rinner ut i sanden.

MVP-arbetet i Sverige

Organisationen MÄN har arbetat sedan 2010 med att föra MVP-programmet till Sverige. MÄN har utsetts till MVP Sweden och har ett nära samarbete med de ansvariga för MVP i både USA och Skottland. MÄN arbetade under 2011-2014 med att översätta, kontextanpassa och pilottesta MVP på skolor i Sverige. Arbetet har möjliggjorts genom stöd från Arvsfonden. Sedan 2015 har vi skalat upp arbetet ytterligare genom att utbilda och stötta lokala MVP-team runt om i landet som nu själva arbetar med en lokal implementering av programmet.

Mentors in Violence Prevention (MVP) har översatts och anpassats till svenska förhållanden av riksorganisationen MÄN. Den svenska versionen av programmet kallades först för Mentorerna i våldsprevention och testades inledningsvis inom ramen för MÄN:s projekt ”Frihet från våld”. Det innebar att programmet, såväl som översatta versioner av enkäter och mätverktyg, testades under 2011-2014 på ett antal pilotskolor i Stockholms stad. Innehållet revideras och anpassades kontinuerligt med utgångspunkt i testningen. Programmet har nu införts i ett antal grund- och gymnasieskolor runt om i landet inom ramen för projektet ”En kommun fri från våld”, som drivits av MÄN under 2015–2017 genom medel från Arvsfonden. Programmet MVP ingår alltså som en del av ett större projekt vars ambition är att utveckla en hela-kommunen-ansats kring arbetet med våldsprevention i deltagande kommuner. Arbetet har hela tiden utvärderats och följt upp. Resultaten och erfarenheterna har sedan använts i revidering och fortsatt metodutveckling. Under 2015-2018 genomfördes även en extern effektutvärdering av programmet på uppdrag av Regeringen. Uppdraget landade på Skolverket och utvärderingen leddes av professor Maria Eriksson vid Mälardalens Högskola.

Startpunkten (2010)

Kunskapsläget i Sverige 2010

Under 2012 fick MÄN i uppdrag av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) att beskriva och analysera samtliga satsningar som fått projektmedel för våldsförebyggande arbete i Sverige under 2007-2011. Sammanställningen presenteras i skriften *Låt 101 blommor blomma* (MUCF 2013). Det blev tydligt att många av de insatser som gjorts i Sverige för att förebygga våld handlade om korta punktinsatser eller föreläsningar med små möjligheter att ge varaktig effekt. Många projekt använde sig av ”peer education” (där den som föreläser eller leder har en liknande bakgrund som målgruppen). Ofta saknades dock rutiner för utbildning, handledning och strukturerat stöd till de unga som utför insatserna. Många satsningar utgick från skolan som arena, men genomfördes av ”externa” aktörer och var sällan integrerade i skolornas ordinarie arbete och gavs sällan den tid som krävdes. Insatserna byggde många gånger på engagemang och förändringsvilja, snarare än en tydligt uttalad teoretisk grund och idé om förändring. Inga

av insatserna effektutvärderades och endast fyra satsningar var följde en tydlig manualbaserad struktur. Många av satsningarna rörde metodutveckling och aktörerna bakom satsningarna tycktes ha låg kunskap om preventionsarbete och långsiktig implementering.

En internationell kunskapsinventering

MVP-arbetet i Sverige påbörjades inom ramen för MÄN:s Arvsfondsprojekt Frihet från våld (2010-2014). Under första året genomfördes en omfattande internationell kunskapsinventering efter universella och genusförändrande våldspreventiva insatser riktade mot ungdomar. MÄN sökte efter metoder som hade fått stor spridning och som hade utvärderats grundligt vid flera tillfällen och visat sig ha lovande resultat, bland annat genom att kunna uppvisa effekter på attityder och kunskaper. I inventeringen framkom att det helt saknades universellt våldsförebyggande arbete som är vetenskapligt effektutvärderat vid flera tillfällen i Sverige. De flesta metoder som vi fann var framtagna och utvärderade i USA. I inventeringen identifierades sju lovande program. Dessa presenteras i rapporten *Före han slår* publicerad av Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor (MUCF). Mentors in Violence Prevention (MVP) var ett av dessa program.

Studiebesök och internationella utbyten

Under ett studiebesök i Boston, USA, under 2010 knöts kontakter med Jarrod Chin, chef för avdelningen ”Training and Curriculum” vid Sports in Society vid Northeastern University Center. Där påbörjades MÄN:s arbete med att förstå idéerna bakom MVP-programmet. Under våren 2012 besökte MÄN Boston ytterligare en gång för att delta i en internationell MVP-konferens. Där knöts kontakter med Jackson Katz, som är grundaren till MVP-programmet. MÄN byggde även nätverk med Jeffrey O’Brien och Alan Heisterkamp som är nyckelpersoner i utvecklingsarbetet av MVP i USA, samt Graham Goulden som ansvarar för utveckling och implementering av MVP i Skottland.

Fas 1: Anpassning, översättning och pilottestning (2011-2014)

Pilottestning av MVP-inspirerade sessioner i svenska skolor (2011-2012)

Under 2011-2012 rekryterades en grundskola på vilken vi MÄN påbörjade en testning av delar av ur MVP-programmets utbildningsmaterial. Pilottestningen byggde på sex sessioner och påbörjades i årskurs nio med enbart killar – då detta var målgruppen för projektet *Frihet från våld*. I den första pilottestningen användes två sessioner inspirerade av ACT (Acceptance and Commitment Therapy), två sessioner som innehöll tydligt fokus på maskulinitetsnormer och två sessioner som byggde på MVP och åskådar-perspektivet. Under pilotomgång två testades ett metodupplägg med fem sessioner, där de tre första byggde på MVP och de övriga inspirerats av Bringing in the Bystander (BiTB). Det blev dock tydligt under de båda pilotomgångarna att de MVP-inspirerade inslagen var de som fungerade bäst för åldersgruppen.

Beslut om att satsa fullt ut på MVP-programmet

MÄN drog även lärdomar kring vilket omfattande arbete det är att utveckla helt nya interventioner. Det är ett arbete som inte är realistiskt att slutföra på två år. Vi beslutade därför att istället utgå helt från MVP-programmet. Det var ett program som redan hade utvecklats, anpassats och spridits i ett flertal olika kontexter under 20 år. Det hade implementerats storskaligt och även utvärderats i flera olika sammanhang. MÄN valde därför att, med stöd från Arvsfonden, satsa fullt ut på att importera och anpassa MVP till en svensk kontext. Det innebar ett arbete med att anpassa exempel, språk och kulturella referenser till att fungera i en svensk kontext. Vi fick grönt ljus av Jarrod Chin och Jeffrey O’Brien att importera MVP till Sverige och anpassningsarbetet utgick från de MVP-material som dessa tillhandahöll.

MÄN utses till "MVP Sweden"

Under 2012 rekryterades 12 stycken gruppleddare som tillsammans med kanslipersonalen och projektteamet på MÄN genomgick en tre-dagars MVP-utbildning. Dagarna leddes av amerikanska utbildarna Jeffrey O'Brien och Shannon Spriggs – några av de mest rutinerade MVP-utbildarna i USA. I samband med detta utsågs MÄN till "MVP Sweden" med ambitionen att utgöra hubben för spridning, metodutveckling och uppskalning av MVP i Sverige. Partnerskap slöts med MVP-naven i USA. Gruppen genomgick även en två-dagarsutbildning i programmet Bringing in the Bystander (BiTB). med Robert Eckstein and Angela Borges från University of New Hampshire.

NEWS

MVP-Sweden Successfully Launched

MVP has partnered with Män för Jämställdhet Sweden (Men for Gender Equality Sweden) to establish MVP-Sweden in 2012. Men for Gender Equality focuses on social norms of masculinities; how they are formed, how they influence society, relations and individuals, and how they can be reformed to contribute to gender equality, freedom from violence and better health for women, girls, boys and men

MVP trainers Jeff O'Brien and Dr. Shannon Spriggs travelled to Stockholm in October 2012 to deliver a Train the Trainers program for 25 local educators and leaders who were coordinated by Men for Gender Equality.

The participants are now implementing MVP training with teens in the metro Stockholm area. Prior to the training, a core team from Män för Jämställdhet researched the bystander intervention programs and determined that MVP and Bringing in the Bystander (out of the University of New Hampshire) were the right fit for them. This core team spent a day with the MVP team in Boston to determine the best implementation strategy. MVP is thrilled to be in partnership with our new friends in Scandinavia.

Pilot 3 och 4 (2012-2013)

Den nya anpassningen och pilottestningen påbörjades för elever i årskurs sju och inkluderade nu unga av alla kön. I samband med detta översattes och anpassades även enkätverktyg för effektmätning av insatserna. Den anpassade manualen revideras även ytterligare för en något äldre målgrupp (16-åringar). Pilotomgång

4 genomfördes därefter med fem klasser på gymnasiet. Utmaningen i gymnasiet var att MVP-sessionerna inte var integrerade i elevernas ordinarie schema utan lades på håltimmar. De krävde därmed inte obligatorisk närvaro och var inte betyggrundande. Denna pilotomgång fick därför avbrytas på grund av för låg närvaro under sessionerna. Det tydliggjorde även betydelsen av att arbetet behöver göras *tillsammans* med skolorna och integreras i befintliga strukturer.

Pilot 5 and 6 (2013 - 2014)

Projektet *Fribet från våld* beviljades förlängning från Arvsfonden med ytterligare ett år. Inför detta reviderades MVP-manualerna för såväl 13- som 16-åringar. Programmet utökades från sex till sju sessioner på två timmar vardera, för att ligga mer i linje med ursprungsupplägget på MVP som är cirka 14-15 timmar. Den sista piloten genomfördes med fyra sjundeklassare samt sju gymnasieklasser. För att undvika motstånd genomfördes inga mätningar på högstadiet, medans insatserna på gymnasiet följes av en för- och eftermätning.

Hur är MVP-programmet upplagt?

MVP bygger på ett manualbaserat upplägg med 14 tematiska lektioner á 1 timma vardera. Manualen kompletteras inför vårterminen 2019 med tre nya teman: *porr*, *rasism* och *hedersrelaterat våld och förtryck* (totalt 6 lektionsupplägg á 1 timma). Dessa teman kan integreras i grundupplägget, eller användas som kompletterande moduler för kommande läsår. Programmet led av utbildade ledarpär, företräddelsevis av olika kön, med rollen att facilitera samtal. Kärnan i programmet är scenarioövningar. MVP-lektionerna bygger på ett processinriktat förhållningssätt som syftar till att skapa dialog och väcka reflektion. Det vuxenledda arbetet kan även komplettera med en "mentorskapsstruktur". Det innebär att elever som själva genomgått programmet på sikt kan engageras som ledare och förebilder som kan inspirera och samtala med yngre elever på skolan.

Hur skapar MVP förändring?

MVP bygger på tre centrala komponenter för att skapa förändring. Det handlar om att 1) öka medvetenheten och kunskapen om olika former av våld, samt att se att "lindriga" och vardagliga former av våld och kränkningar legitimerar grövre våld, 2) utmana stereotypa och begränsande genusnormer, samt att 3) inspirera oss alla till att vara aktiva åskådare som reagerar och agerar mot våld – *före*, *under* och *efter* att det sker.

Programmet har ett tydligt åskådarfokus och syftar till att stärka den "tysta massan" som finns runt omkring när våld och kränkningar äger rum. I MVP arbetar vi genom dialog och reflektion med syfte att förändra de sociala normer som möjliggör våld. Genom scenarioövningar tränar vi gemensamt på att känna igen problematiska situationer och på *hur* vi på olika sätt kan agera som aktiva åskådare.

MVP i Sverige – del av en större internationell rörelse

MVP-arbetet i Sverige är del av ett större internationellt arbete med programmet. MVP har fått stor spridning i USA – inom skolväsendet, idrotten och militären. Det implementeras även stort över hela Skottland genom en enhet för våldsprevention inom polisen. MÄN har byggt upp ett nära samarbete med detta internationella MVP-nätverk.

Nationella konferenser – med internationella besök

Jackson Katz, grundaren till MVP-programmet, bjöds för första gången in till Sverige 2008. Han ledde då heldagskonferensen *Manlighet, våld och förebyggande jämställdhetsarbete* som arrangerades av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Året där på bjöds han återigen in till Sverige. Denna gång av kunskapsföretaget Amphi, som anordnade en föreläsningsturné tillsammans med samarbetspartners. På den nationella konferensen *Unga mäns våld – en ledarskapsfråga* (2013), som arrangerades av MÄN tillsammans med Unizon och dåvarande Ungdomsstyrelsen, bjöd vi in Jackson Katz in som huvudtalare. Han höll även en MVP-workshop tillsammans med skotska Graham Goulden. Året där på (2014) medverkade Katz även vid Nordiskt Forum för jämställdhet. Senare under året arrangerades den nationella konferensen *Hållbara investeringar* där Alan Heisterkamp från [Center for Violence Prevention](#) vid University of Northern Iowa deltog. Han berättade om det breda våldsförebyggande arbete som bedrivits i Sioux City, USA, med utgångspunkt i MVP-programmet. Alan bjöds även in av MÄN för att dela sina erfarenheter vid regionala processdagar, samt den nationella konferensen *En kommun fri från våld* i Borås i maj 2015. Senare under 2015 arrangerades *En vecka fri från våld* där Jackson Katz bjöds in som huvudtalare. Veckan anordnades av MÄN, Unizon, MUCF, Länsstyrelserna och RFSU. MÄN arrangerade ett veckoprogram för Jackson Katz, där han bland annat deltog i halvdagskonferens om MVP-programmet, en nationell våldspreventionskonferens i Stockholm och en [hearing](#) tillsammans med dåvarande jämställdhetsminister Åsa Regner i riksdagen.

I anslutning till dessa externa arrangemang har MÄN även genomfört egna erfarenhetsutbyten och processdagar kring MVP-utvecklingen med dessa nyckelpersoner. Utvecklingen av MVP-arbetet i Sverige har därmed löpande speglats i internationella erfarenheter och gått hand i hand med MVP-utvecklingen i Skottland och USA.

Tips! Se föreläsningen här: [Mäns våld - det är en mansfråga! \(Jackson Katz, 2015\)](#)

Studiebesök för att titta på framgångsrikt MVP-arbete internationellt

I oktober 2013 resten två medarbetare från MÄN till Skottland för ett studiebesök hos the Violence Reduction Unit (VRU). VRU är en nationell våldspreventionsenhet vid polisen som ansvarar för spridningen av MVP i Skottland. Syftet med besöket var att utbyta erfarenheter och inhämta kunskap om hur Skottland arbetar med ungas mentorskap i sitt MVP-arbete. MÄN deltog även i en stor ”MVP-summit” – ett två-dagars-event där unga MVP-mentorer samlades och deltog i seminarier och samtal.

Under 2014 arrangerade MÄN tillsammans med våra samarbetspartners Myndigheten för ungdoms- och civilsambällesfrågor (MUCF) och Unizon även en studieresa till Sioux City i Iowa, USA. Delegationen bestod av 15 personer och innefattade även av representanter från Skolverket, Sveriges Kommuner och

Landsting (SKL), Polismyndigheten och Socialstyrelsen. På resan deltog även tre representanter från Botkyrka kommun som kommit i kontakt med MVP-programmet genom vårt arbete. Syftet var att skapa förutsättningar och bygga en bred grund för ett fortsatt systematiskt utvecklingsarbete kring våldsprevention i Sverige. Veckan leddes av Alan Heisterkamp och Michael Fleming som båda är verksamma vid the Center for Violence Prevention på University of Northern Iowa. I Sioux City, Iowa, har de arbetat framgångsrikt sedan 2007 med att förebygga våld utifrån en ”hela-kommunen-ansats” där en mängd aktörer går samman och arbetar med olika insatser, på olika nivåer för att nå en gemensam vision. Kärnan i arbetet har bestått av ett omfattande och långsiktigt arbete med MVP på stadens skolor. Under veckan deltog delegationen i en stor MVP-summit där hundratals elever från alla aktiva skolor samlades för att leda workshops, utbyta erfarenheter och ytterligare stärkas i sina ledarskapsförmågor. Läs mer i *Inget att vänta på*. Under veckan blev det tydligt att MVP hade potential att vara ett avgörande och konstruktivt verktyg för att förändra ett helt samhälle. Studiebesöket inspirerade och stärkte oss i att fortsätta vilja bygga strukturer för långsiktiga våldsförebyggande initiativ i Sverige, där MVP utgör en viktig och konstruktiv metod.

5 Days of Violence Prevention

I maj 2014 tog vi även initiativ till att, tillsammans med MUCF och Unizon, bjuda in ett stort antal internationella experter på fältet till arrangemanget *5 days of violence prevention*. Syftet var att synliggöra behovet av att prioritera våldsprevention, öka kunskapen om praktiska interventioner och utvärdering, utveckla och sprida kunskap och stärka den globala samverkan kring våldspreventivt arbete med en genusförändrande ansats. Bland de inbjudna experterna fanns bland annat Jeffrey O'Brien och Alan Heisterkamp (USA) samt Graham Goulden (Skottland), som delade sina fördjupade erfarenheter av att arbeta med MVP.

En kommun fri från våld

Inom ramen för Arvsfondsprojektet En kommun fri från våld bildade MÄN partnerskap med sex kommuner. Det var kommuner som alla var intresserade att utveckla ett våldsförebyggande och genusförändrande arbete med barn och unga. Målet var att utveckla en modell för hur olika lokala aktörer kan gå samman och långsiktigt samverka för detta mål. Navet i arbetet kom att bli arbetet med MVP-programmet på skolorna – men programmets budskap och förändringsidéer har spridit sig till betydligt fler!

Fas 2: Spridning och uppskalning 2015-2018

Ett uppskalat MVP-arbete – utbildning av lokala MVP-team

Idag implementeras MVP-programmet som en del av det långsiktiga värdegrundsarbetet på högstadie- och gymnasieskolor runt om i landet. På bara tre år har programmet spridit sig till 16 olika kommuner och stadsdelar. Arbetet påbörjades i de kommuner som ingick i Arvsfondsprojektet *En kommun fri från våld*, men redan andra året fanns intresse från nya ”externa” kommuner som hört talas om MVP-programmet som ville påbörja ett arbete lokalt. I kommunerna bildades skolteam eller samverkande kommunteam som var de som skulle arbeta med programmet. Dessa team fick gå en fördjupad processutbildning (3 dagar) med MÄN och erbjöds sedan löpande handledning när lektionsserien väl skulle genomföras.

De två pilotkommunerna Västerås och Borås var först ut

Först ut att börja arbeta med MVP-programmet under höstterminen 2015 var två fordons- och byggtekniska gymnasieskolor i Västerås (Hahrska och Edströmska), samt två grundskolor i Borås (Särlaskolan) och Ronneby (Snäckebackskolan). Utanför projektets ramar utbildade MÄN även personal i Botkyrka och de tog även del av de översatta utbildningsmanualerna¹. I januari 2016 utbildades skolteam i Gävle, samt personal från Unizon och Jönköping kommun. Under året genomfördes sedan löpande MVP-utbildningar för Älvsjö Stadsdelsförvaltning (Stockholm Stad), Trollhättan och Upplands-Väsby. Under 2017 skalades arbetet upp och flera kommuner valde att utbilda ytterligare personal och nya skolor. Arbetet i Stockholm Stad spred sig utanför pilotstadsdelen Älvsjö när ett våldspreventivt arbete (med exempelvis MVP-programmet) tydligt skrevs in i stadens övergripande budget för 2017. Rinkeby-Kista, Skarpnäck och Enskede-Årsta-Vantör hade då redan gjort ett gediget förankringsarbete under hösten 2016 och stod klara att kliva in i arbetet direkt. Under hösten 2017 tillkom ytterligare två nya kommuner – Eskilstuna och Östersund. Inför höstterminen 2018 kliver även Stenungsunds kommun och skolor i stadsdelarna Hässelby-Vällingby och Skärholmen i Stockholm på MVP-arbetet.

Snart 600 MVP-ledare i Sverige - omfattningen av arbetet 2015-2018

Under åren 2015-2017 har MÄN genomfört sammanlagt 27 fördjupade processutbildningar för blivande MVP-ledare. Inför höstterminen 2018 genomför ytterligare sju omgångar. Varje utbildningsomgång har genomförts under tre dagar och deltagarna har primärt kommit från skola, men även polis, socialtjänst, fritid, fältverksamhet, kvinno- och tjejjourer och kommunstrateger. Totalt har närmare 400 MVP-ledare utbildats runt om i landet under denna period och ytterligare 200 tillkommer inför hösten 2018. Dessa kommer från 35 olika skolor och arbetar med elever mellan 10 och 19 år. Utöver det har vi genomfört breda kunskaphöjande insatser för övrig personal på de medverkande skolorna, samt för olika yrkesgrupper i kommunen som på olika sätt arbetar med barn och unga. Syftet har varit att dessa ska stärka upp arbetet på skolorna och kunna förmedla samma budskap och värdegrund. Tusentals personer har utöver MVP-teamen på skolorna utbildats i våldsförebyggande arbete, med fokus på ökad kunskap om våld, ett normkritiskt och genusförändrande perspektiv och betydelsen av att vi alla agerar som aktiva åskådare. Totalt har runt 3000 elever tagit del av MVP-programmet under projektet tre första år.

En strukturerad uppskalning och ett sammanhållet arbete

MÄN arbetar i dagsläget med att sprida MVP-programmet till skolor som är beredda att gå in och göra en långsiktig satsning över flera år. Vi uppmanat att satsningen görs i samverkan med andra aktörer i kommunen eller stadsdelen. MÄN utbildar då skolteam bestående av skolpersonal och andra nyckelpersoner. Dessa arbetar sedan i ledarpar med att genomföra programmet med alla elever i en viss årskurs (förslagsvis årskurs sju eller första året på gymnasiet). Det är centralt att de som leder arbetet både har kunskap om frågorna och förståelse för programmets didaktik. För att kvalitetssäkra MVP-arbetet i Sverige sprids metodmaterialet därför bara tillsammans med utbildning och handledningsstöd. Det är även ett sätt att säkerställa att ett långsiktigt arbete med MVP i Sverige genomförs programtroget och inte "urvattnas" på vägen.

---

¹ Botkyrka har dock valt att arbeta vidare med programmet genom fortsatt stöd och direktutbildning av de amerikanska och skottska utbildarna.